

TOMÁŠ KLVAŇA

SVĚT PODLE TRUMPA

Tomáš Klvaňa

Svět podle Trumpa

SVĚT PODLE TRUMPA

Copyright © Tomáš Klvaňa, 2024

České vydání © Bourdon, 2024

Fotografie na obálce © The Photo Access/

Alamy Stock Photo

Návrh obálky © Jiří Dvorský

ISBN: 978-80-7611-184-4

TOMÁŠ KLVAŇA

SVĚT PODLE --- TRUMPA

nakladatelství
BOURDON

DALŠÍ KNIHY OD AUTORA

Cuba: A Brief History of the End (2024)

Kuba: Stručné dějiny konce (2023)

Možná přijde i diktátor (2017)

Fenomén Trump (2016)

Marina. Ruský příběh (2011)

Obsah

1	Trump a jeho doba	9
2	Jistota desetinásobku	31
3	Ruský front	57
4	V Lowcountry s Nikki (<i>Jižní Karolína, únor 2024</i>)	93
5	Hokej v Trojúhelníku (<i>Severní a Jižní Karolína, únor 2024</i>)	121
6	Simpson v roli Simpsona	157
7	Byl Trump úspěšným prezidentem?	183
8	Dopis z Pchjongjangu	209
9	„Ne k léčbě...“	223
10	Debata debat (<i>Atlanta, Georgia a Washington, D.C., červen/červenec 2024</i>)	257
11	Atentát a opona	287
12	Každý má nárok na můj názor (<i>Minneapolis/St. Paul, Minnesota a Chicago, Illinois, srpen 2024</i>)	313
	Seznam použité literatury	331

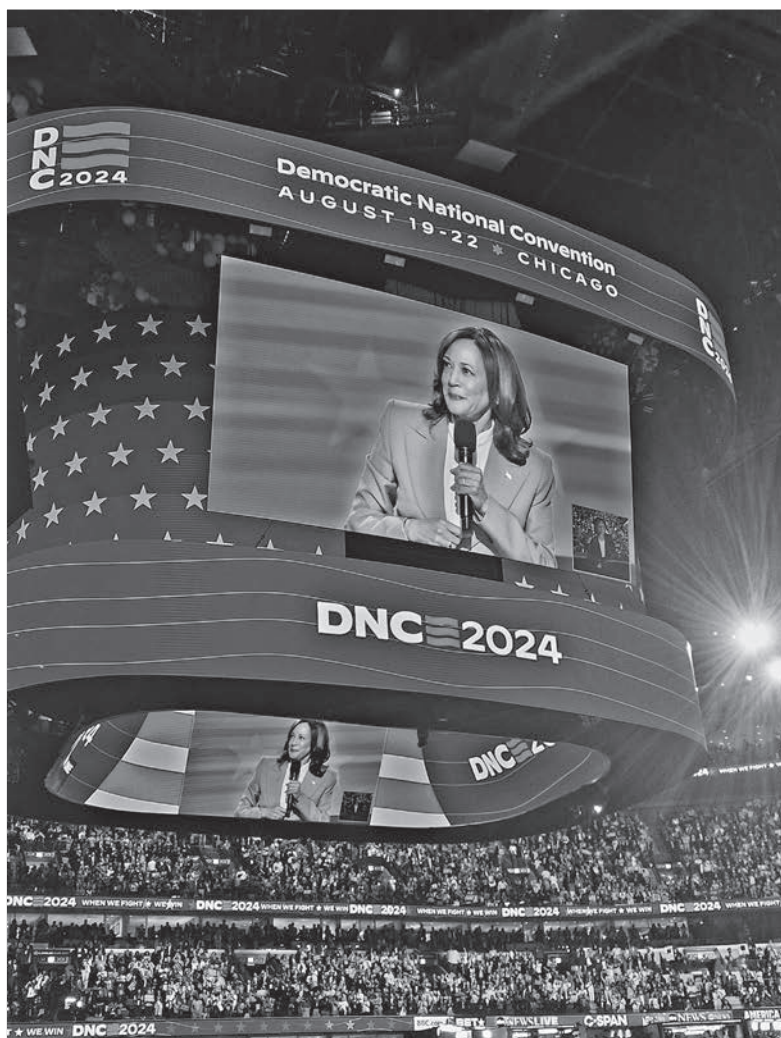
Kapitola 1

Trump a jeho doba

1.

Nová věc v americké politice: Kamala Harris se směje. Už si nevzpomínám, kdo z prezidentů a prezidentských kandidátů se smál tak spontánně. Bill Clinton? George W. Bush? John McCain? Pak přituhlo. Spontánní smích se z vrcholu mocenské pyramidy vytratil. S tvářemi Mitta Romneyho, Baracka Obamy, Hillary Clinton, Donalda Trumpa a Josepha Bidena si ho moc nespojujeme. Až s ní. Někomu tím leze na nervy. Republikánští stratégové používají její smích v předvolebních videích nastrojený do různých projevů a rozhovorů, většinou nelogicky, aby vzbudili dojem, jak pitomá ženská to je. *Good luck.*

Harris má za sebou dlouhou politickou kariéru jako státní zástupkyně v Kalifornii, ministryně spravedlnosti Kalifornie, posléze jako senátorka za tento největší stát v unii a nakonec čtyři roky na postu viceprezidentky.

Kamala Harris je politickou hádankou. Je levicová progresivistka, nebo umírněná středová politička? Pro obojí najdeme dost důkazů. Různí lidé si do ní mohou promítat různé představy.

Politicky je těžké ji zařadit, což však může být v dnešní situaci pragmaticky lepší než být politicky jasně definován. Podobně jako v případě Baracka Obamy si také do ní mohou různí lidé promítat různé představy.

Je Kamala mainstreamovou, středovou demokratkou? V její politické kariéře najdeme výroky, jež to dokládají. V posledních čtyřech letech obhajovala solidně levostředovou politiku Bidenovy vlády, včetně odmítnutí fetiše levicových aktivistů, kteří by chtěli zrušit či aspoň finančně zruinovat policejní rozpočty. Je prokurátorkou, jež šla tvrdě po zločincích a firmách, které obcházely zákon? Stačí si udělat pár zběžných rešersí a pro takový závěr najdeme dost indicií.

Nebo je levicová progresivistka? Z jejího působení v Kalifornii bychom jistě našli pár výroků na videu, které dokazují i toto. Podobně když se v roce 2020 neúspěšně ucházela o prezidentskou nominaci za Demokratickou stranu. V kampani pronesla několik značně levicových výroků o zdravotním pojištění, ochraně jižní hranice a zákazu frakování, které umírněně Američany hladí proti srsti. Byla ten rok mizerná kandidátka. Nedokázala zřetelně obhájit svůj návrh na zavedení jednotného zdravotního pojištění, působila nejistě a vyjukaně. Přitom do voleb šla jako favoritka, média už byla nastartovaná na oslavu první afroamericko-asijské ženské kandidátky na prezidentku. Jenže Harris vypadla z boje už před prvními volebními shromážděními v Iowě. Měla problémy s řízením svého štábu a ty se později opakovaly po jejím nástupu do Bílého domu, kdy od ní odešla řada zaměstnanců. Šuškal se, že není ochotná se pořádně připravovat a z neúspěchů pak vztekle obviňuje své asistenty.

Biden si ji nevybral jako progresivistku ani jako prokurátorku, ale proto, že slíbil nominovat ženu. Její barva pleti a pohlaví byly aktivem, jež mělo pomoci mobilizovat menšiny a mladší voliče. Navíc byla Harris kamarádkou jeho zesnulého syna Beaua. Oba byli prokurátory a ministry spravedlnosti svých států (Beau v Delaware). Biden se v její přítomnosti cítil dobře, a to navzdory tomu, že ho během stranických primárek v televizní debatě ostře napadla. Proč? V 70. letech mladý senátor Biden kritizoval snahu povinně vozit autobusem děti z černošských čtvrtí do převážně bělošských škol v rámci politiky

desegregace. Nucená integrace byla nepopulární i mezi některými černochy. V debatě Harris vyprávěla:

„V Kalifornii byla jedna holčička, chodila do druhé třídy a její třída se právě integrovala do veřejných škol. A každý den ji do školy vozil autobus. A tou holčičkou jsem byla já.“

Za svůj výrok se dočkala pochval od novinářů a potlesku v sále. Biden jej považoval za ránu pod pás. Oprávněně, neboť zaváněl demagogickým nasazováním dnešních měřítek na historicky jinou dobu. V tom progresivisté vynikají. Když se tedy rozhodl se přes tuto kritiku velkoryse přenést a jmenovat Kamalu svojí politickou partnerkou, musel překonat odpor loajálních poradců, z nichž někteří s ním spolupracovali desítky let, a také manželky Jill, již se Kamala moc nezamlouvala.

V prezidentských primárnkách 2020 na mě Harris dělala dojem političky bez názorového ukotvení, takové, která má názory přizpůsobené momentální situaci a říká, co se jí právě hodí. Vzhledem k dobré pověsti, jež ji v Kalifornii předcházela, jsem byl překvapen její nejistotou a komunikační neobratností. V hlavní kampani neměla kvůli zvláštním podmínkám pandemie možnost udělat velký dojem. V prvních dvou letech na postu viceprezidentky její nepřesvědčivé působení pokračovalo. Dostala na starosti věnovat se příčinám migrace ze střední Ameriky, ale výsledky se nedostavily. Naopak, ilegální migrace přes mexickou hranici se zhoršila a stala se hlavní Bidenovou slabinou. Souvisí to s jednou politickou anomálií. Pravicové televizní kanály od nástupu Donalda Trumpa na scénu neustále omílají téma ilegální imigrace a s ní údajně spojené zločinnosti bez ohledu na fakta. Jakmile se nějaký nelegální přistěhovalec dopustí násilného trestného činu, je z toho hned první zpráva. V důsledku toho si mainstreamová média a mainstreamoví politici zvykli tento informační mikrosvět ignorovat. Ve většině případů jde o zdravý instinkt, ale právě nelegální migrace (nikoliv zločinnost) se za Bidena zhoršila a vláda ji podcenila. Ne všechno, co je na Foxu, je nesmysl.

Na své cestě do Guatemaly řekla Harris potenciálním migrantům:

„Zůstaňte doma. Nechodte k nám.“

Za to si vysloužila kritiku levicových pokrokářů. Ještě v Guatemale svoje počínání vysvětlovala pro NBC, ale do tématu se neobratně zapletla. Korespondent Lester Holt se jí zeptal, proč ještě nenavštívila jižní hranici Spojených států, a Kamala mlžila a pak řekla, že na hranici už byli. Holt opáčil, že ona sama přece ještě na hranici nebyla, a poněkud rozčarovaná viceprezidentka opáčila:

„A taky jsem ještě nebyla (třeba) v Evropě.“

Bidenův tým v Bílém domě významně pozdvihl obočí. Viceprezidentka zmizela z médií. To byla chyba. Když spadnete z koně, nejlepší je hned zase naskočit zpátky do sedla a zkoušet to tak dlouho, dokud nenabudete jistoty. Kombinace špatné komunikace, problémů s podřízenými a zhoršující se migrační situace udělala z bývalé demokratické hvězdy otloukánka. Když se stárnoucí Biden rozhodl v roce 2022 kandidovat znovu, po Washingtonu se říkalo, že si nemůže dovolit pustit k tomu Kamalu. Nemohl se jí ale ani zbavit. Vyměnit první ženu, první afroamerickou a asijsko-americkou političku v úřadu viceprezidentky, by znamenalo povstání v Demokratické straně, posedlé politikou identity. Nejpernější chvílky v Bílém domě zažil Biden hned ze začátku, když sestavoval svoji vládu. Ze všech stran se na něj vrhli lobbisté za rasovou rozmanitost. Má tam dost černochů? A co žen? Ano, starosta Pete Buttigieg je gay, ale je to také běloch... Co translidé? A Hispánci? Asijci? Na rozdíl od Republikánské strany, která je dnes úzkým Trumpovým kultem, jsou demokraté širokou koalicí různých identit i zájmů, od krajní levice až po umírněné pravicové liberály, které od republikánů vyhnal bývalý prezident. Udržet takovou koalici pohromadě není jednoduchá věc.

Když na konci června Biden propadl v atlantské debatě, prvním, kdo mu na obrazovce přispěchal na pomoc, byla Kamala. V rozhovoru s Andersonem Cooperem na CNN během několika minut rychle, výstižně a sebevědomě charakterizovala všechny Trumpovy slabiny včetně zákazu potratů, které Biden nedokázal artikulovat. Byl její brilantní, klidný výkon jen optický klam, umocněný kontrastem s uvadajícím prezidentem? Následující týdny ukázaly, že nikoliv. Ti, kteří ji v posledních měsících sledovali, si nemohli nevšimnout, jak politicky vyrostla. V rozhovorech šla

vtipně a inspirativně hned k věci a každý jí rozuměl. V projevech před publikem ovládla místnost, dominovala silou svého ústavního postu i září celebrity. Vrátila se jí sebejistota, našla přirozenou polohu, jako herečka, která konečně přišla na ten správný výraz v roli, s níž zápasila dva dlouhé roky. Stylizace do progresivistické aktivistky z roku 2020, kdy nemohla mluvit o svých úspěších tvrdé návladní, která jde po zločinu nikoliv stupidním způsobem, ne kladivem, ale strategicky, protože to se tehdy v Demokratické straně nenosilo, jí zjevně nesedělo.

Kdo tedy je Kamala Harris, která bleskově získala demokratickou nominaci, skoro ihned poté, co ji podpořil odstupující Biden? Jak je možné, že ji prakticky všichni rivalové v Demokratické straně rovněž podpořili?

Odpověď: Je to politička, která chce vyhrát volby. Skoro stejně bleskově, jako získala status kandidátky Demokratické strany, se Harris zřekla několika svých předchozích postojů včetně zákazu frakování. Puristům se to nebude líbit, ale jako levicová ideoložka by se prezidentkou stát nemohla. Možná právem si vyslouží pověst vypočítavé kariéristky ve stylu kam vítr, tam plášť, ale ve Spojených státech AD 2024 se ve veřejném životě odehrávají horší věci. S Bidenem směřovala Demokratická strana k prohře, a teď měla reálnou šanci vyhrát. Pokud Kamala vyhraje, což v tuto chvíli, v létě 2024, není zdaleka jisté, bude považována za přelomovou osobnost americké politiky. Z několika důvodů. Ten nejhezčí: Vrátil do Oválné pracovny spontánní smích.

Za svůj kariérní vzestup těsně pod vrchol mocenské pyramidy vděčí Kamala mnoha lidem. Dovolím si tvrdit, že ten nejdůležitější se jmenuje Donald John Trump.

2.

Od začátku léta 2015, kdy Trump sjel po zlatém eskalátoru v Trump Tower a oznámil, že donutí Mexiko na vlastní náklady postavit na hranicích zeď, je nejdůležitější postavou světové politiky. Amerika ve své historii zažila několik vln populismu, které vynesly do popředí vlivné postavy. William Jennings Bryan, velká osobnost populistického hnutí

přelomu 19. a 20. století, úchvatný rétor, se před první světovou válkou stal ministrem zahraničí. Styl prezidenta Franklina D. Roosevelta byl ovlivněn levicovým populismem, ale prezident byl bytostným demokratem, který ctil instituce liberální společnosti, i když je občas ohýbal dle svých záměrů. Demokrat Huey Long byl guvernérem Louisiany a pak senátorem za tento jižní stát. Antisemitský katolický kněz Charles Coughlin měl před druhou světovou válkou velmi populární rozhlasový pořad. Jižanský rasista George Wallace neúspěšně kandidoval na prezidenta.

Žádnému ze jmenovaných se nepodařilo ovládnout hlavní politickou stranu k obrazu svému do takové míry jako Trumpovi tu republikánskou. Strana dnes nemá prakticky nic společného se svojí dřívější podobou za prezidentů Bushů a Ronalda Reagana. Opustila zásady, jakými byly obhajoba tradičních morálních hodnot, například zdrženlivosti a osobní odpovědnosti. Strana dnes už nechrání integritu demokratických institucí a neklade důraz na právní stát a pořádek. Ty tam jsou politické hodnoty jako volný obchod, silná a aktivní zahraniční politika, světový liberální řád, demokracie, svoboda, spojenectví a v neposlední řadě také pozitivní vztah k evropskému sjednocování. V roce 2020 strana opustila snahu vytvořit programovou volební platformu a namísto toho prohlásila, že stojí za vším, co se vejde do „programu“ *Amerika především (America First)* prezidenta Donalda Trumpa. Hesla dostatečně vágního a gumového, aby ho Trump mohl použít k naplňování své libovůle.

V Republikánské straně existují názorové proudy, jež si dělají nároky na určitou ideologickou dominanci jako například národovecký konzervatismus (*NatCon*) ve stylu konzervativního křídla naší ODS, polské PiS a Orbánovy Fidesz, dále autoritářství spojené s prosazováním křesťanských postulátů nebo obhajobu zájmů bělošského obyvatelstva, která se v krajní podobě projevuje jako bělošský šovinismus, či dokonce specifická podoba neofašismu.

Ideologové těchto proudů jsou dvojího druhu. Organičtí, tedy lidé, kteří svým idejím upřímně věřili a věří a nyní nemohou uvěřit vlastnímu štěstí, že se z politické divočiny dostali na dobře osvětlenou a ozvučenou

platformu; a oportunističtí, tedy ti, kteří se z Trumpových podnětů pokoušejí uplést věrohodnou teorii. Jejich snažení je však bláhovostí na všech frontách. Trump není ideolog, ale oportunista. Není dostatečně znalý, vzdělaný ani pracovitý, aby si na svět vytvořil koherentní názor a ten pak přetavil v politický program. V tom tkví záchrana liberalismu, slabost a vrtošivost jeho hlavního oponenta. Trump klidně využije jakýkoliv názorový proud, bude-li se mu hodit, ale stejně tak klidně hodí jakýkoliv přes palubu, když mu nebude politicky k ničemu sloužit. Trump je bezzásadový byznysmen transakčního typu.

Přesvědčili se o tom například evangelikálové, pro něž se stal hrdinou, když jím posílený Nejvyšší soud zrušil padesát let staré právo na potrat. Následoval právní chaos. Jedenadvacet států potraty zakázalo. Rozhodnutí se ukázalo jako velmi nepopulární a republikáni kvůli němu začali prohrávat volby a referenda. Trump dnes prosazuje, že každý stát si může vzhledem k potratům vytvářet svoji vlastní politiku. Tedy jinými slovy, může například povolit neomezený potrat až do porodu. Když se mu to hodilo, obrátil se k evangelikálům zády.

Trumpovu revoluci v Republikánské straně dobře pochopíme na politickém příběhu několika prominentních straníků. Senátor za Jižní Karolínu Lindsey Graham byl dlouholetým přítelem a neoficiálním pobočníkem senátora Johna McCaina z Arizony, toho známějšího ze zdánlivě nerozlučné dvojice. Oba patřili k internacionalistickému křídlu strany a záleželo jim na aktivní mocenské roli Spojených států ve světě, uplatňované i vojenskou silou, pokud to bylo nutné. Oba chápali, že Amerika nese odpovědnost za podporu liberálního světového řádu, jež pomáhala vytvořit po druhé světové válce, rozuměli tomu, že tento řád se sám od sebe neudrží. Politika nesnáší vakuum, a pokud Spojené státy vyklidí pozice, prázdný prostor brzy vyplní někdo jiný, komu na svobodě a demokracii příliš záležet nebude. Naivní nebyli, dokázali bránit čistě americké zájmy, ale chápali také, že prosazování krátkodobých a úzce pochopených ekonomických zájmů může být v dlouhodobé perspektivě kontraproduktivní.

McCain, sám válečný hrdina, pocházel z americké vojenské aristokracie. Otec a děd byli slavnými admirály vojenského námořnictva

a mladého Johna, pilota vojenského námořnictva, sestřelili Vietnamci nad Hanojí v roce 1967. McCain nejmladší se katapultoval a dopadl do jezera ve městě. Přitom si zlomil obě ruce a nohu. Vietnamci ho zajali a drželi v nepředstavitelně drsných podmínkách. Když zjistili, koho mají, chtěli ho vyměnit za zajatce, které drželi Američani, ale McCain to odmítl a řekl, že se nechá vrátit jen tehdy, když Vietnamci vrátí také všechny druhy, kteří s ním sdíleli útrapy ve vězení, smutně proslulém „Hanojském Hiltonu“. Toto gesto mu prodloužilo pobyt ve vězení na dlouhých pět let.

Do Spojených států se vrátil zmrzačený. V politice si vybudoval úctyhodnou kariéru a v roce 2008 prohrál prezidentské volby s Obamou. Postavil se prezidentu Bushovi, když kritizoval jeho politiku mučení zajatců po atentátech v roce 2001. Byl přítelem hnutí za svobodu a demokracii ve světě, stálící na Mnichovské bezpečnostní konferenci. Trump o něm prohlásil, že není žádný hrdina, protože se nechal chytit, a McCain na to vtipně odpověděl, že má vlastně pravdu. Od té doby ho Trump nenáviděl. McCain v Trumpovi rozpoznal nebezpečí pro stranu a zemi. Když umíral na rakovinu mozku, ještě stihl v senátu odevzdat rozhodující hlas proti Trumpově snaze zrušit Obamacare, reformu zdravotního pojištění, která významně rozšířila počet zdravotních pojištěnců v Americe. Byl to historický úspěch jeho největšího rivala, jehož si na rozdíl od stranického kolegy Trumpa McCain vážil.

Také Graham ihned rozeznal v Trumpovi nebezpečí a postavil se mu v prezidentských primárnkách v roce 2016. Mluvil o něm jako o šarlatánovi a lháři. Ve volbách to však daleko nedotáhl, a když se Trump stal prezidentem, Graham si k němu našel cestu. Hráli spolu golf a Graham si zpočátku možná upřímně myslel, že na něj bude mít vliv. To se posléze ukázalo jako naivní představa. Graham postupně přecházel na Trumpovy pozice, asi si myslel, že takticky, aby... aby co vlastně? Ach, ano, aby zabránil nejhoršímu. Trump přece naslouchá zahraniční politice, a kdyby tam nebyl Graham, jak by to dopadlo? Dopadlo to tragicky, ale pro Grahama.

V knize *The Corruption of Lindsey Graham* (Zkorumpovanost Lindseyho Grahama) zkoumá William Saletan jeho politickou proměnu.

Grahamův posun zasazuje do širšího stranického trendu. Krůček za krůčkem došel Graham tak daleko, že se dokonce podílel na pokusu zvrátit volební výsledek v Georgii ve prospěch Trumpa. Po útoku davu na Kapitol 6. ledna 2021 se Graham nakrátko pokusil od Trumpa odpoutat. Teatraálně prohlásil, že jeho báječná jízda s Trumpem skončila. Pak ho na Reaganově letišti ve Washingtonu slovně inzultovala skupina Trumpových fanoušků, Graham pochopil, že by už ve svém státě nemusel vyhrát volby, a obrátil znovu, tentokrát zase zpět k Trumpovi. Dokonce podporoval zadržování vojenské pomoci Ukrajině. Dívá-li se na něj odkudsi duch jeho někdejšího parťáka McCaina, jistě mu z Lindseyho není moc dobře. Kniha slouží jako případová studie eroze politické integrity prostřednictvím postupných kompromisů, které Graham učinil, a poukazuje na důsledky upřednostňování stranické loajality před zásadami.

Rudy Giuliani byl na vrcholu své kariéry nejslavnějším americkým politikem. Začínal jako nebojácný návladní, který šel po mafii a dostal prostřednictvím zákona RICO (*Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act*) několik vysoce postavených mafiánských bossů do vězení. Pak se v 90. letech stal úspěšným starostou New Yorku. Postaral se o razantní snížení násilné zločinnosti a návrat prosperity do města. Z té doby se znal s Donaldem Trumpem. Po teroristických útocích z 11. září působil rozhodně, klidně, byl to dobrý manažer a sjednotitel mnoha různých etnických skupin nejdynamičtější světové metropole. Vysloužil si přezdívku Americký starosta. Pokusil se o prezidentskou nominaci, avšak jako představitel liberálního křídla neměl ve straně ovládané konzervativci šanci. Kdyby tehdy nadobro odešel z veřejného života, byl by dnes uctívanou postavou a jedno z newyorských letišť se mohlo jmenovat po něm.

Velmi záhy po Trumpově nástupu ve straně se k němu Giuliani přiklonil a podpořil ho. Jeho autorita Donaldovi pomohla získat i voliče, kteří by ho normálně nevolili. Giuliani pak prezidentovi pomáhal v právních věcech. Angažoval se na Ukrajině, kde s několika značně pochybnými existencemi hledal špínu na Bidena, a postaral se o odvolání kvalitní kariéerní diplomatky z postu americké velvyslankyně v Kyjevě jen proto, že jim v jejich podivných machinacích nebyla nápomocná. Po volbách

v roce 2020 šel Giuliani Trumpovi na ruku při pokusu protiprávně zvrátit výsledky voleb. Vytruboval, že má důkazy o volebních podvodech (žádné neměl), a zatím prohrával jeden frivolní proces za druhým, což mu vyneslo kárné řízení. Někdejší neohrožený bojovník proti mafii přišel o právnickou licenci kvůli tomu, že u soudu lhal.

To nebylo vše. O dvou dobrovolnicích, které sčítaly hlasy v Georgii, Shaye Moss a Ruby Freeman, tvrdil, že falšovaly výsledky. Tím jim ze života udělal peklo, neboť rozzuření MAGA (*Make America Great Again* – Učiňme Ameriku znovu velkou) voliči jim vyhrožovali tak, že se obě musely skrývat a nakonec přestěhovat. Načež Giuliani čelil jejich žalobě o pomluvu. Porota ho uznala vinným a soud mu uložil pokutu a nařídil odškodnění žen ve výši 148 milionů dolarů, které ho finančně zruinovalo. V prosinci 2020 pořádal v několika státech „slyšení“, na nichž zástupy trumpistů lhalo o falšování voleb. Seance živě přenášely pravicové televize. Na některých byl Rudy podnapilý, na jednom „slyšení“ ho kamera zaznamenala, kterak si hlasitě ulevuje kvůli plynatosti, další tiskovku uspořádal mezi zahradnictvím a sexshopem a na jiném záběru se potil tak, až mu černá barva na vlasy stékala po tváři. Tak skončil Americký starosta.

V Republikánské straně (a koneckonců i v té Demokratické) se i v minulosti našli extremisté, exoti, rasisté a šířitelé spikleneckých teorií, ale tito lidé živořili na jejím okraji, trpěni mainstreamem proto, že potřeboval jejich hlasy. Za Trumpa však opustili politický exil a posunuli se do centra. Strana dnes nesnese ve vlastních řadách zásadovou konzervativní političku Liz Cheney, kterou nejdřív vyloučila z vedení sněmovny a poté ji připravila o mandát, a to jen proto, že kritizovala Trumpa. Zato oslavuje a podporuje reprezentantku ze státu Georgia Marjorii Taylor Greene (MTG). Proslavila se propagací hnutí QAnon, krajně pravicové konspirační teorie vzniklé v roce 2017, která věří, že spiknutí satanistických pedofilů kontroluje vládu i média a pracuje proti Trumpovi. Hnutí se snaží rozluštit tajná poselství prostřednictvím různých znaků a symbolů od anonymní postavy známé jako „Q“, jež hlásá, že velká událost, tak řečená „Bouře“, povede k zatčení zmíněných přísežníků.

MTG však věří i dalším zajímavým úkazům. Prohlásila například, že požáry v Kalifornii v roce 2018 způsobil vesmírný laser, ovládaný bohatou židovskou rodinou, a že masakry na školách jsou inscenovány za účelem propagace kontroly zbraní.

3.

Pokud je Trumpa možné zařadit k dalším populistům amerických dějin, tak jedinečně jako jejich postmoderní variantu, neboť Trump republikány neovládl podle nějakého připraveného politického programu, ale na základě pocitu. Nejprve si řekněme něco o pocitech v politice obecně a potom více o pocitu specifickém, spojeném s trumpismem.

Občas si lidé naivně představují, že dříve se voliči v demokraciích před volbami rozhodovali podle politických programů stran a kandidátů. Taková doba nikdy neexistovala. Pokud by tomu tak bylo, nemuseli bychom mít předvolební kampaně. Strany by do domácností distribuovaly své programy, které by pak rodiny kolem stolu po večeři poctivě studovaly. Lidé v demokraciích se vždy většinově rozhodovali podle svých emocí a sympatií (některým voličům pochopitelně na programech záleží). Rozdíl mezi dneškem a nedávnou minulostí je, že dnes ony pocity ovlivňují mnohem víc aktérů než v minulosti kvůli sociálním sítím, internetu a e-mailu. Prostředí je nepřehledné a volatilní. Proto některé politické hvězdy rychle vyjdou a pak skoro stejně rychle zhasnou.

Volatilitu politických emocí nezapříčinilo jen nové komunikační prostředí, v němž doslova každý z nás může ihned mluvit na veřejnosti. Globalizace civilizační kultury, ekonomiky i politiky vedla na jedné straně k rychlejší a razantnější proměně společností a na straně druhé k jisté unifikaci rozpravy. Od San Franciska po Tokio se dnes diskutuje o podobných tématech, ale naše společnosti jsou stále rozmanitější. I etnický homogenní Česko má své sportovní reprezentanty černé a žluté pleti. Kulturní války, týkající se imigrace (u nás až na ukrajinské uprchlíky neexistující), tradičních hodnot, pohlaví a rasy se na českém Twitteru/X vedou se stejnou, či dokonce větší intenzitou (jsme verbálně neurvalejší

a sprostší než průměrný příslušník západní civilizace, ale zase jsme mírumilovnější a znatelně méně fyzicky agresivní) než v Londýně a Chicagu.

Spojené státy zakusily za čtvrtstoletí několik otřesů, od teroristických útoků radikálních islamistů přes dvě dlouhé a neúspěšné války, razantní finanční krizi a imigrační vlnu až po pandemii. Všechny se podepsaly na jejich sebevědomí. Značná část populace přestala cítit pevnou půdu pod nohama. V takových chvílích v politice přicházejí ke slovu populisté s jednoduchými návrhy na řešení komplexních problémů. Zastavme migraci! Vystěhujme jedenáct milionů nelegálních přistěhovalců! Zakažme některé knihy, zabanujme nepohodlné názory a spíky nalevo i napravo, ty, kteří se nám nelíbí.

Neliberální impulz se neomezuje jen na pravici. Politicky korektní „woke“ (slovo znamená doslova „probuzená“, ale nejlépe by se dalo přeložit jako „uvědomělá“, což má v sobě onu správnou, vzdáleně komunistickou ozvěnu) levice, pevně usazená na univerzitách, v muzeích a galeriích, v divadlech a dobývající pozici za pozicí v korporátním světě, má silné tendence nařizovat, zakazovat, příkazovat a vyřazovat. Nejmladší generaci dnes na toleranci a svobodě záleží výrazně méně než generaci X, která vyrůstala v 70. a 80. letech. Platí to i u nás. Mnoho lidí volí Trumpa a jeho derivace v Americe i ve světě jen proto, že je považuje za účinné beranidlo proti vratům, za nimiž se opevnili neliberální levičáci.

Občas se říká, že levice i pravice v Americe má svoje extremisty, takže je údajně jeden za osmnáct a druhý bez dvou za dvacet. Taková symetrie je chimérou. Republikáni nemají svoji extrémní pravici, ale extrémní pravice má republikány. Strana se v podstatě proměnila v kult Donalda Trumpa a jeho hnutí MAGA, které žije v pohádkách. Trump dodnes neuznal jasnou porážku v naprosto regulérních volbách v roce 2020. Tvrdí, že volby mu byly ukradeny a že je ve skutečnosti stále právoplatným prezidentem.

A nejen to. Donutil lež v různých obměnách opakovat celou stranu. V létě 2024 mohli viceprezidentskou nominaci získat jen ti, kteří po něm tuto lež papouškovali. Uchazečů bylo několik, předháněli se v podlézavosti vůdci. Stovky odsouzených za vzpouru 6. ledna Trump nazývá politickými vězni, které omilostní, až se do Bílého domu vrátí. Sám sebe,

muže odsouzeného za falšování obchodních listin a obžalovaného ve třech trestních kauzách, civilním soudem uznaného za sexuální napadení, jež soudce přirovnal ke znásilnění, a také za následnou pomluvu (oba prohrěšky ho budou stát skoro 90 milionů dolarů), šéfa firmy, která za finanční podvody musí zaplatit skoro půl miliardy dolarů, tedy sám sebe nazývá disidentem politicky pronásledovaným vládou, jež údajně zneužívá justiční proces k politickým účelům. Nic z toho není pravda. Trump není americký Navalnyj. Vyšetřování sice mohou vést za Demokratickou stranu zvolení návladní (to se týká jen případů v New Yorku a Georgii, nikoliv federálních kauz, neboť nezávislý vyšetřovatel Jack Smith byl dosazen ministrem spravedlnosti, který ale do jeho práce nezasahuje, stejně jako do práce ministra nezasahuje Bidenův Bílý dům), ti však musejí sestavit žalobu a shromáždit důkazy a svědky podle přísných pravidel a u nezávislého soudu porotě dokázat vinu mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost. Pro zkažky o politickém honu na čarodějnice neexistují důkazy.

Jakýmsi zázrakem však tento politický Houdini zatím dokázal uniknout skoro ze všech politických a justičních svěracích kazajek. Žádná ho dosud nedokázala sevřít a znehybnit tak, aby mohla nastat pozvolná a dlouhá rehabilitace Republikánské strany. Zatím není jasné, jestli mu strana Kamaly Harris bude schopná v listopadu 2024 zasadit finální úder. Jak říkají sportovní reportéři, šance na obou stranách jsou vyrovnané.

4.

Základní emocí, která hnutí MAGA žene kupředu, je zášť. Zášť k levici, k měnící se společnosti a jejím kulturně-civilizačním vzorcům, k arogantním elitám a pokryteckým „globalistům“, u nichž mají lidé z MAGA pocit, a mnohdy zcela oprávněný, že se na ně, na jejich životy, zvyky a hodnoty dívají svrchu. Jak napsal Salman Rushdie, svět je plný vzájemně nekompatibilních lidí. Politika je tu od toho, aby negativní emoce odvedla, utlumila a konflikty vyřešila smírně. Je v naší éře pod neskutečným tlakem, požadujeme od ní cosi, co od ní v podobném

měřítku zatím požadováno nebylo, a sice řešit nebyvalý objem iracionality. Pokud politika selže, přijde násilí a možná i válka. V sázce je hodně. Proto je vytrvalé oslabování institucí demokratické republiky Trumpem a trumpismem tak nebezpečné. Napadají média, Kongres, státní legislativa, opozice, soudy, FBI, CIA, ministerstvo spravedlnosti, a nakonec i svobodné volby. Ne proto, že by měl Trump dopředu promyšlený plán k jejich oslabení, ale vždy když stojí v cestě jeho libovůli.

Z následujících stránek vyplyne, že Donald je svrchovaně sobecký člověk neschopný základní empatie. Někteří autoři jsou přesvědčeni, že je narcistním sociopatem, ale protože k takovému soudu nemám potřebnou kvalifikaci, nechci se stavět do pozice psychologa amatéra. Proto takové termíny nepoužívám, i když jsem jednou, už je to dávno, pro tento typ politika krátce pracoval, a mám s ním tedy osobní zkušenost. O tom možná jindy.

Přestože tato kniha není politickým životopisem, mapují některé klíčové momenty Trumpovy rodiny a osobní historie pro dokreslení jeho vývoje. Není to příliš košatý vývoj. Zatímco Kamala prošla za kratší životní úsek několika utilitárními názorovými zvraty, Donald je víceméně konstantou a jakékoliv změny v jeho jednání a chování za posledních skoro padesát let jsou marginální. Trump mluví téměř všude stejně. Jeden malý příklad z poslední doby: v létě 2024 přišel na mítink Národní asociace černošských novinářů a nechal se zpovídat třemi známými reportérkami. Kdosi mu poradil, že toto interview by mohlo posílit jeho postavení mezi Afroameričany.

Trump si skutečně v posledních dvou letech v průzkumech veřejného mínění vedl zejména mezi mladými černochy o něco lépe než v minulosti. Ještě lépe si vedl mezi Hispánci, hlavně Kubánci a Venezuelci na Floridě a Mexičany v údolí řeky Rio Grande. Tyto dvě voličské skupiny, Latinos a černoši, jsou tradičními stoupenci demokratů, takže i malé posuny ve prospěch Trumpa mohou mít pro volby velký význam. Popularita Trumpa u Kubánců a Venezuelců, kteří utekli ze socialistických diktatur, není překvapivá. Překvapivější je nárůst podpory u mexických Američanů a Afroameričanů, uvědomíme-li si historii jeho rasistických a necitlivých výroků na jejich adresu.

Protože stejně jako u bělochů, také v těchto skupinách je Trump populárnější mezi lidmi dělnických zaměstnání než u vysokoškoláků, možná nakonec dochází k jisté normalizaci etnického elektorátu, předtím vychýleného doleva. To, že Trump zabírá u mladých černošských mužů o něco víc než dřív (většina pořád volí demokraty), může souviset s tím, že se o něm pochvalně vyjadřuje excentrický rapper Kanye West, známý antisemitismem a bizarními výroky o Hitlerovi, a také s Trumpovou aurou drsnáka obletovaného modelkami, jenž si nedělá hlavu s pravidly. Pověst drsnáka je mi stejnou záhadou jako to, že se Trump, obézní miliardář s tučnou vrstvou oranžového make-upu a bizarním účesem, jenž nevynechá jedinou příležitost k nářkům, jak mu pořád někdo ubližuje, stal vzorem alfa maskulinity a machismu u Američanů nižší společenské třídy. Pro jistou část evangelikálů je zase biblickým králem Kýrem Velikým, jenž dobyl Babylón a osvobodil Židy ze zajetí.

Trump se tedy zúčastnil rozhovoru s reportérkami z Národní asociace černošských novinářů ve snaze akcelarovat svoji podporu mezi mladými Afroameričany. Interview skončilo fiaskem. Opět prokázal, že není schopen svůj jazyk a svoje nastavení přizpůsobit obecenstvu, číst místnost a pružně reagovat. Mluvil víceméně stejně, jako by byl na svém předvolebním mítinku, při interview na Foxu nebo v prezidentské debatě. Hned první, ostrá otázka ho psychicky rozhodila. Novinářka ze stanice ABC Rachel Scott se ho zeptala:

„Mnoho lidí si myslí, že není vhodné, abyste tu dnes byl. Šířil jste nepravdy o některých svých soupeřích, jako jsou Nikki Haley a bývalý prezident Barack Obama, že se nenarodili ve Spojených státech, což není pravda. Čtyřem barevným kongresmankám, které jsou americkými občankami, jste řekl, aby se vrátily tam, odkud přišly. Pro černošské právníky jste použil slova jako ‚zvíře‘ a ‚vzteklý‘. Napadl jste černošské novináře, nazval jste je ubožáky a řekl jste, že otázky, které kladou, jsou ‚hloupé a rasistické‘. Ve svém letovisku Mar-a-Lago jste povečeřel s bělošským supremacistou. Takže moje otázka, pane, když teď žádáte černošské příznivce, aby vás volili – proč by vám měli černošští voliči věřit, když používáte takový jazyk?“

Byla to ostře formulovaná, legitimní otázka, která přesně a v kontextu

citovala Trumpovy výroky a žádala vysvětlení. Trump zalapal po dechu a – jak jinak – začal naříkat:

„Tak zaprvé, myslím, že mi ještě nikdy nikdo nepoložil takovou otázku – takovým strašným způsobem, první otázku. Ani se nezeptáte: Dobrý den, jak se máte? Jste z ABC? Jste prostě fake news.“

Z tohoto místa šlo interview už jen z kopce. Mimochodem, oním bělošským supremacistou, kterého společně s Kanyem Westem pozval Trump na večeri, byl Nick Fuentes, jenž poprvé vešel ve známost po akci Unite the Right, neonacistické demonstraci v Charlottesville v roce 2017. Neonacisté tam pochodovali se zapálenými pochodněmi, skandovali „Židi nás nevytlačí“ a „Rusko je náš přítel“. Fuentes je zatvrzelý antisemita a šířitel konspiračních teorií.

5.

I když se Trump osobně za padesát let na scéně moc nezměnil, jeho životní běh zaznamenal několik výkyvů. V 90. letech prošly jeho firmy několika bankroty a Donald byl odkázán na milost bank. Rozpadla se mu dvě manželství. Pokoušel se dostat do politiky, ale dlouho se nenaskytla vhodná příležitost. Od malička nechtěl být jen developerem, ale také celebritou. Tento pojem ho fascinoval, sláva je jeho životní hodnotou. Trump trpí, není-li středem pozornosti, když se o něm nemluví, třeba i negativně. Proto tak těžce nesl nástup Kamaly Harris v létě 2024. Už nebyl v médiích první. Když kandidoval proti Bidenovi, působil na svoje měřítko klidně, a dokonce i jaksi disciplinovaně. To skončilo, když se potvrdilo, že Bidena na špičce demokratické kandidátky nahradí Kamala. Její mediální nástup byl raketový a připomínal Obamánii v roce 2008. Trump se vrátil do své zpola hysterické a zpola ufnukané podoby.

Zásadní obrat směrem ke globální celebritě přišel v roce 2004, kdy se dostal jako hlavní protagonista a pak producent k reality show *Učedník* (*The Apprentice*). Hrál v ní úspěšného byznysmena a manažera a jeho závěrečná věta, „Máte padáka!“, mu postupně vytvořila image schopného, nekompromisního člověka. Z *Učedníka* se stal světový hit, který postupně vylepšil

zoufalý stav Trumpových financí. Trump objevil svůj hlavní talent, být showmanem před kamerou. *Učedník* odstartoval i jeho politickou kariéru.

Když se nečekaně dostal do Bílého domu, svoje prezidentství pojal jako reality show. Na reálné práci se mu moc nechtělo podílet, zato když byla kolem kamera, dával si na výkonu záležet. Podle jednoho z jeho národně bezpečnostních poradců Johna Boltona Trump ani nečetl novou národně bezpečnostní strategii, kterou vydala jeho vláda, vcelku kvalitní a koherentní dokument, a když ji měl obhajovat na veřejnosti, ukázalo se, že jí nerozumí a říká věci, které jí protirečí. Jeden americký diplomat, který sloužil na Filipínách, mi vyprávěl, jaké to bylo, když jejich ambasádu navštívil Trump. Přiletěl na desetidenní turné po Asii na zasedání ASEAN a APEC, a když v Manile předstoupil před diplomaty z regionu, bylo po první minutě jasné, že se neorientuje v základních otázkách. Prostě se nenamáhal si v letadle přečíst přípravu.

„Bylo to neskutečně trapné,“ řekl mi diplomat. „Úplná ztráta času. Několik kolegů na setkání s prezidentem ani nepřišlo, což jsem nikdy nezažil. My se vždycky snažíme chodit na jakékoliv jednání, kde je náš prezident. Ale když jsem ho tam viděl plácát obecnosti, které byly úplně mimo, litoval jsem, že jsem tam ze zdvořilosti šel.“

Mezi světovými státníky vzbuzovalo Trumpovo působení směr frustrace a pobavení. Za jeho zády si z něj utahovali a vyměňovali si zkušenosti, které s ním získali. Na valném shromáždění OSN mluvil opět stejně, jako by byl na předvolebním shromáždění v Iowě, a jeho tvrzení o bezprecedentních úspěších jeho vlády se setkal se smíchem v sále. Dosud se posměchu v OSN americký prezident nedočkal, i zde byl Trump historicky první. Diktátoři jako Kim a Putin ho rychle přečetli a pochopili, že kvůli jeho sebestřednosti není těžké jím manipulovat.

Některé položky Trumpovy světové show měly bizarní ráz. Japonskému premiérovi Šinzóovi Abemu tiskl v Oválné pracovně ruku tak dlouho – 19 vteřin – a pevně, že se někteří na místě přítomní novináři domnívali, že jde o záměrný vzkaz: *Alfa jsem tu já, chlapče*. Šokovaný Abe se jen nevěřičně ušklíbl. Totéž udělal francouzskému prezidentovi, ale Emmanuel Macron byl připraven a asertivní stisk opětoval. Byla to

prezidentská verze hospodské páky trvající půl minuty. Tato globální reality show je ještě vcelku nevinná, některé jeho způsoby však vzbuzují znepokojivější reakce. Například Bolton pojal podezření, že Trumpovy názory na země a jejich představitele nadměrně ovlivňují jeho obchodní zájmy. V této souvislosti jmenoval Saúdskou Arábii, Turecko a Egypt. Trump se po desítky let pokoušel postavit v Moskvě Trump Tower a před svou prezidentskou kandidaturou se bez výsledku snažil vlísat do Putiny přízně. Mohou jeho proruské postoje souviset s byznysem?

V létě 2024 přinesl list The Washington Post dlouhý investigativní článek s podezřením, že egyptský diktátor Abd al-Fattáh as-Sísí mu v roce 2016 těsně před volbami mohl ilegálně poslat téměř deset milionů dolarů. Původní informaci přinesla CIA a FBI ji posléze vyšetřovala. Trump byl v tu dobu pod tlakem svého týmu, aby své vlastní kampani přispěl peníze na politické spoty, které bylo třeba ve finiši kampaně použít k oslabení Hillary. Dlouho se zdráhal to udělat, a pak několik týdnů před volbami poslal na účet kampaně částku těsně pod deset milionů, téměř identickou, kterou dva muži odnesli v hotovosti ve čtyřech velkých taškách a údajně odvezli do Spojených států. Trumpův ministr William Barr vyšetřování prostřednictvím zákulisních tahů ukončil a Post vznesl otázku, zda nemohlo jít o politické krytí trestného činu. Barr s novinami odmítl mluvit. Dnes je kauza promlčena. Jisté je, že v té době a po svém zvolení se o Sísím vyslovoval pochvalně. V roce 2017 mu vyjádřil podporu:

„Chci jen, aby všichni věděli, že jasně stojíme za prezidentem Sísím; odvedl skvělou práci ve velmi obtížné situaci. Ve Spojených státech – a ve mně – máte velkého přítele a spojence.“

Post cituje nejmenovaného vládního činitele: „Každý Američan by měl být znepokojen tím, jak tento případ skončil.“

6.

Jako na každou celebritu, také na Trumpa platí jiná pravidla než na nás ostatní. Neoslabilo ho video, na němž se chvástá sexuálním predátorstvím. Evangelikálům, kteří nemohli v 90. letech přenést přes srdce, že Bill

Clinton znesvětil Bílý dům románkem se stážístkou, dnes nevádí Trumpův nemanželský sex s pornoherečkou, porušování zákonů a evidentní neznalost Bible. Trump je náš had, patří do našeho kmene, a to je vše, na čem záleží. Politika tak opouští území civilizační shody a vrací se k tribalismu.

Procházejí mu i jiné, vpravdě bizarní úlety.

„Podle několika poradců se [Trump] rozpovídal o prsou [své dcery] Ivanka, o jejím pozadí a o tom, jaké by to asi bylo, mít s ní sex, což nakonec přimělo [ředitele prezidentské kanceláře] Johna Kellyho k tomu, aby prezidentovi připomněl, že Ivanka je jeho dcera,“ napsal ve svých knižních vzpomínkách Miles Taylor, jenž za Trumpovy vlády působil jako personální šéf ministerstva vnitřní bezpečnosti. V roce 2004 řekl Trump rozhlasovému moderátoru Howardu Sternovi, že je naprosto v pořádku, když chce o Ivance mluvit jako o „pěkném kusu zadku“. Něco podobného řekl dámám v pořadu *The View* na ABC, kam přišel s Ivankou, což jednu z nich tak vykolejilo, že ho okřikla:

„Nech toho. To je tak divné.“

Z tradičního pohledu je Trumpova doba vskutku divná. Emoce, které dnes světu vládnou, nám zabraňují v solidních odhadech budoucnosti. Kdo předvídal frontální ruský útok na Ukrajinu? A kdo v prvních dnech mohl předvídat, že Rusko nebude schopné Ukrajinu porazit a že dojde k totální revoluci v evropské obranné a energetické politice? Nevíme, co se stane za týden, natož za dva měsíce. Dnes je nemyslitelné to, co bude za čtvrt roku normou. Některé neznámé jsou vrcholně znepokojivé. Použije Rusko jadernou zbraň? Bude na Blízkém východě velká válka? Vrátí se Trump do Bílého domu? Abychom si dnes, v létě před volbami, hodili korunou.

Pokud Trump opravdu vyhraje, bude pokračovat svět podle něj. Co přesně to bude znamenat pro nás v Evropě, těžko říci, a to kvůli Trumpově nestálosti, nebude to však nic pozitivního. Dojde k dalšímu rozvolňování transatlantické vazby, která je pro nás ve střední Evropě zásadní. Neexistuje interní evropská náhrada za Spojené státy. Také americká pomoc Ukrajině by za Trumpa zdaleka nebyla tak velkorysá a robustní. Každý večer před spaním se Putin modlí za jeho vítězství. Zruší Trump demokracii a nastolí diktaturu? Tady jsem o něco

optimističtější než dříve, americké instituce jsou značně rezistentní. Je jasné, že druhá Trumpova vláda se poučí z té první. Trump by si do ní vzal výhradně loajalisty bez ohledu na schopnosti. V místnosti, kde se rozhoduje i o nás, by bylo mnohem méně dospělých. V každém případě by druhá Trumpova vláda pokračovala v nahlodávání integrity demokratických institucí, které nás jediné chrání před sebou samými a našimi vrozenými stinnými stránkami. A ani otevřenou diktaturu a občanské nepokoje nelze vyloučit. Pravděpodobnost takového vývoje vzroste z dnešní nuly za demokrata Bidena třeba na pět procent za Trumpa. To se zdá jako zanedbatelné riziko. Ale nastoupili byste do letadla, které má pětiprocentní šanci spadnout?

Před osmi lety před prezidentskými volbami jsem vydal první knihu o Trumpovi a Americe (*Fenomén Trump: Poslední vzpoura bílých mužů*, 2016). Nečekal jsem, že vyhraje, ale knihu jsem přesto napsal proto, že už tehdy bylo jasné, že Trump změní světovou politiku. To platí i dnes. I kdyby Kamala Donaldovi porazila, hnutí MAGA, uzamčené do své vlastní reality, jež nemá s opravdovou realitou mnoho styčných bodů, nikam nezmizí. Jeho potentní politika resentimentu by pokračovala. Pravděpodobně pod vedením jiného vůdce by hnutí vládě, vedené tandemem Kamala Harris – Tim Walz, vyhlásilo politickou zákopovou válku. Vyloučeno by nebylo ani rozštěpení Republikánské strany, nebo dokonce její pokračující fungování pod Trumpem, který by zřejmě tvrdil, že demokrati ukradli další volby. Co se skoro jistě nestane, je to, že by se republikáni po porážce Trumpa od MAGA úplně odvrátili a přimkli by se ke klasické směsi konzervatismu a liberalismu. Doba je jiná, revoluce v genetickém výzkumu, umělé inteligenci a biotechnologiích v následujících dvaceti letech promění lidstvo, trhy a politické instituce k nepoznání a politika bude na tyto výzvy muset reagovat.

Tato kniha není druhý díl mé první z roku 2016. Přiznám se, že jsem si v ní už mnoho let nečetl a před psaním této jsem se jí záměrně vyhýbal, aby *Svět podle Trumpa* byl současnou, autentickou výpovědí. Je možné, že si v některých položkách obě knihy protirečí, i když si to nemyslím. Ale budiž. Pokud ano, ať je to dokladem vývoje a složitosti světa. Možná

se v této knize některé věci zbytečně opakují z té první, ale nechci předpokládat, že čtenář *Světa* četl i *Fenomén*. Mám ale pocit, že v této knize je naprostá většina informací a názorů nových, že celý její pohled je nový, nebo jsem o to aspoň usiloval. Trump nás všechny mění. *Svět podle Trumpa* obsahuje směs výletů do nedávné minulosti, týkajících se Donalda a Ameriky, v níž se začala utvářet naše doba s našimi trendy, pozitivy i bolestmi; v níž se utvářel sám Trump a jeho prezidentské funkční období. Podrobně se zabývám několika postavami kolem Trumpa, s nimiž udržoval a udržuje vztahy, které ho charakterizují a o nichž se u nás moc neví. Exkurz do rasových otázek z 90. let nám osvětlí důležitou dimenzi Trumpovy politické identity jako reakci na zostřující se politickou diskusi o rasovém rozdělení Ameriky. Kniha také obsahuje reportážní pasáže z Washingtonu, Atlanty, Jižní Karolíny, Severní Karolíny, Minnesoty a Chicaga, které jsem navštívil v průběhu tohoto volebního roku 2024. Měl jsem to neskutečné štěstí, že jsem mohl být očitým svědkem vůbec nejdůležitější prezidentské debaty v amerických dějinách, červnového duelu Biden–Trump, kterému je věnována jedna kapitola.

Můj kritický postoj k Trumpovi a trumpismu nebude pro nikoho tajemstvím. Snažil jsem se však být fér. Jak být fér k někomu, kdo lže ve velkém, jehož kariéra je založena na podvodech a citových manipulacích, kdo je nezávislým soudem uznaným kriminálníkem a sexuálním predátorem? Rozhodně ne tak, že po vzoru veřejnoprávního média na jedné straně nechám mluvit sám sebe a na straně druhé poskytnu prostor „druhé straně“, která má pak licenci lhát a vytrhávat z kontextu. Snažím se všechna relevantní tvrzení doložit. Seznam použité literatury najdete v závěru knihy. Zároveň se snažím vyhnout se povrchním polemickým soudům, hodícím se do médií či na sociální sítě, ale jít naopak pod povrch běžné politické rozpravy. Na reálné výsledky Trumpovy vlády se dívám střízlivě a s odstupem. I Trump má na svém kontě některé úspěchy.

Trump je nepochybně neuvěřitelný a neskutečně zajímavý politický a lidský fenomén. Problém je, že nás všechny tak trochu stáhl na svoji úroveň, a to je jeho velké vítězství. Bylo by konečné, kdybychom si to neuvědomili. I k tomuto sebeuvědomění chce tato kniha pomoci.

Kapitola 2

Jistota desetinásobku

1.

V září 1987 poskytl Donald Trump své první opravdu politické interview Larrymu Kingovi ze CNN. A to poté, co oznámil cestu do New Hampshiru, kde se na začátku následujícího roku pořádaly první prezidentské primárky. V Bílém domě seděl Ronald Reagan, na post jeho nástupce se chystal kandidovat viceprezident George Bush starší, republikán, a Trump, který se rovněž prohlásil za republikána, v rozhovoru naoko hlásal, že nemá zájem být prezidentem a že kandidaturu neplánuje. Kingovi řekl, že Spojené státy jsou ve světě terčem posměchu. Jsme hloupí, necháme se každým podvést a napálit, uvedl. Neseděli spolu ve studiu, neboť rozhovor se konal na dálku. Obrýlený King se opíral lokty o stůl, na sobě měl tradičně jen košili, svetřík bez rukávů a kravatu, a mhouřil oči na obrazovku s Trumpovou tváří. Na ní viděli diváci jen

Trumpův obličej a poprsí v detailu z ánfasu, jakousi elektronickou bustu. Seděl předkloněn, na sobě tmavě modrý oblek a jasně červenou kravatu, na tváři se mu vršila solidní vrstva pudru, takže jeho už tak dost bílá plet získala nezdravý nádech. Chladně modré oči upíral do kamery a jeho lehce přezíravý úšklebek, jenž s věkem zmizí a nahradí ho výraz neustálého údivu, sloužil jako výstražný kontext k obsahu pronášených slov. Chtěl jimi vyslat varování elitě, jenže té byl volný. Nevěnovala mu pozornost a kromě Kinga a newyorských bulvárů ho nikdo nebral vážně.

Ve světě se nám smějí, ale jen za našimi zády, jak se od nich necháváme podvádět, pokračoval. Naši vojáci nasazují životy, aby ochránili tankery s ropou plující z Perského zálivu do Japonska, my za tu ochranu platíme miliardy a miliardy dolarů, a ty tankery vezou ropu do Japonska, které za ni skoro nic neplatí, tvrdil Trump. Tímhle ztrácíme dvě stě miliard dolarů, a to si nemůžeme dovolit. Kdyby byly Spojené státy korporací, ihned bychom zbankrotovali. Měli by nám platit ochranu, rozčiloval se.

Zpětně není těžké odvodit, proč to tehdy říkal. Taková vyjádření představovala testovací balonky, vypuštěné do prostoru. Reagan už kandidovat nemohl a z Bushe tehdy nikdo nadšený nebyl, byl považován za nevýrazného viceprezidenta, takže Trump si zřejmě představoval, že jeho rozhovor a další veřejná vystoupení vzbudí mezi lidmi zájem. Ten by se snadno mohl proměnit ve volání po jeho kandidatuře, kterému byl připraven pomoci ze zákulisí na forbinu. Nedá se říci, že by se úplně pletl, jen měl před svou zemí náskok nějakých osmadvacet let. To však pochoptelně nemohl vědět.

Jeho kritika prozrazovala nepochopení světové strategické situace, cosi, co Trump už nikdy nedožene. Po roce 1945 se Spojené státy počuly z důsledků první světové války. Přijaly odpovědnost supervelmoci a podílely se na vybudování mezinárodní architektury opřené o instituce, jež položily základ nového světového řádu, Pax Americana, a později globalizace. Byla tu Organizace spojených národů, domluvená na západním pobřeží v San Francisku. Dále brettonwoodské finanční a hospodářské instituce založené v New Hampshiru. Později vzniká Severoatlantická aliance jako výraz odhodlanosti bránit svět svobody a kreativity.

Trumanova doktrína a Marshallův plán stabilizovaly západní, jižní a severní Evropu. V průběhu dekad, s tím, jak se oblast Perského zálivu stávala pro světovou ekonomiku stále důležitější, začal Washington i na tomto území hrát strategickou roli. Ve východní a jihovýchodní Asii americká přítomnost včetně vojenské nejdříve stabilizovala situaci a postupně americké technologie a investice pomohly Jižní Koreji, Japonsku a Tchaj-wanu vybudovat demokratické, prosperující společnosti. V neposlední řadě všechny americké vlády až do té Trumpovy z let 2017–2021 podporovaly evropskou integraci. Taková politika stála Spojené státy nemalé finanční prostředky, ty se jim však mnohonásobně vrátily, a to jak finančně, tak geopoliticky. Tuto rovnici Trump nepochopil. V politice se v té době orientoval jen na základě rychlého čtení novinových článků, sledování televizního zpravodajství a reklamních politických šotů, a toho, co kde povrchně zaslechl – a občas evidentně i přeslechl – na večírcích, na něž ho, značně neochotného, nutila chodit jeho první žena Ivana.

Maggie Haberman, autorka zásadní životopisné knihy o Trumpovi, uvádí, že zhruba v té době se Trump s Ivanou zúčastnili party v bytě prominentního novináře z New York Times Abea Rosenthala. Trump tam glosoval, jak Amerika doplácí na Japonsko a Saúdskou Arábii, a po večírku vyprávěl, že byl během konverzace fascinován údajným komentářem z Rosenthalových úst:

„Použil výraz, který mi připadal fantastický. Něco o pocitu nadřazenosti, který tato země měla v 50. letech, byl to pocit nadřazenosti, opravdu byl. A já – já to dobře neznal, byl jsem tehdy velmi mladý a nepoznal jsem ten pocit.“

Haberman k tomu dodává:

„Ti, kteří Rosenthala znali, si nedokážou představit, že by takto použil výraz ‚nadřazenost‘ (anglicky *supremacy*) – znělo to spíš, jako by to řekl Trump... Pokud vůbec použil nějaké takové slovo, naznačili mi Rosenthalovi přátelé, bylo mnohem pravděpodobnější, že použil ‚výsadní postavení‘ (anglicky *primacy*).“

Koncem 90. let dal Trump rozhovor stanici BBC pro pořad *Hard Talk*. Redaktor Tim Sebastian za ním cestoval do New Yorku a rozhovor se